

Rekomendācijas kopienu AER projektu attīstībai Latvijā

SITUĀCIJAS IZVĒRTĒJUMS
UN PRIEKŠLIKUMI

Mērķis

Sniegt rekomendācijas kopienu atjaunīgo energoresursu projektu attīstības veicināšanai un paplašināt sabiedrības izpratni par energokopienų veidošanu Latvijā.

... kopiena, kurā **apvienojušies dalībnieki ar mērķi ražot enerģiju no atjaunīgajiem energoresursiem**, nodrošinot kopienas dalībnieku enerģijas pašpatēriņu, kā arī paredzot saražotās enerģijas nodošanu tīklā un/vai pārdošanu citiem patērētājiem.

Saturs

KĀDA IR ESOŠĀ SITUĀCIJA?

- ES politika, definīcijas un nacionālie plāni
- Rīgas plānošanas reģions un labās prakses piemēri
- Ieguvumi un šķēršļi
- Juridiskās formas un sadarbība ar energosistēmas dalībniekiem
- Finansējums

REKOMENDĀCIJAS

- I. Energokopienām labvēlīga regulējuma izveide
- II. Kopienų AER projektu finansēšanas avotu dažādošana
- III. Iesaiste, koordinācija un piekļuve informācijai
- IV. Kopienų AER projektus un klimatneitralitāti veicinoša plānošana

Situācijas izvērtējums

Klimata mērķu sasniegšanai ir ārkārtīgi svarīgi, lai tiktu dekarbonizēta ES enerģosistēma.

Pamatprincipi

Par prioritāti izvirzīt energoefektivitāti un izveidot tādu elektroenerģijas ražošanas nozari, kuras pamatā būtu galvenokārt atjaunojamie energoresursi

Nodrošināt, ka ES tiek apgādāta ar enerģiju par pieņemamu cenu

Izveidot pilnībā integrētu, savstarpēji savienotu un digitalizētu ES enerģijas tirgu

Eiropas zaļais kurss & Tīras enerģijas pakotne

Likumdošanas priekšlikumi «Tīru enerģiju visiem Eiropas iedzīvotājiem» enerģētikas savienības stratēģijas īstenošanai.

[Regula par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību \(EU\) 2018/1999](#)

Pārskatītā [Atjaunojamās enerģijas direktīva \(EU\) 2018/2001](#)

[Iekšējā elektroenerģijas tirgus direktīva \(EU\) 2019/944](#)

Energokopieniu definīcijas

AER DIREKTĪVA 2018/2001: ATJAUNOJAMĀS ENERĢIJAS KOPIENA

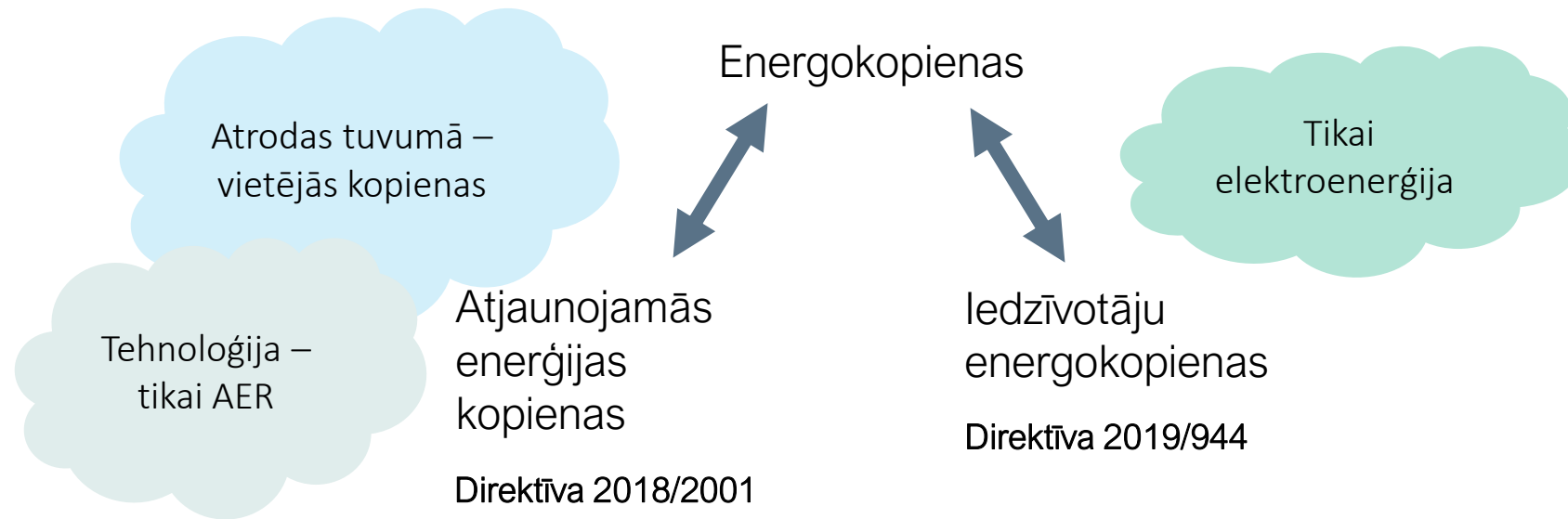
juridiska persona / tiesību subjekts...

- kura saskaņā ar piemērojamiem valsts tiesību aktiem ir atvērta un kurā ir brīvprātīga dalība, kura ir autonoma un kuru faktiski kontrolē kapitāldaļu turētāji vai biedri, kas atrodas tādu atjaunojamās enerģijas projektu tuvumā, kuri pieder minētajai juridiskajai personai un kurus tā attīsta
- kuras kapitāldaļu turētāji vai biedri ir fiziskas personas, MVU vai vietējās iestādes, tostarp pašvaldības
- kuras galvenais mērķis ir kopēju vides, ekonomisko vai sociālo ieguvumu nodrošināšana saviem kapitāla daļu turētājiem vai dalībniekiem vai vietējām teritorijām, kurās tā darbojas, bet ne finansiāla peļņa

ELEKTROENERĢIJAS TIRGUS DIREKTĪVA 2019/944: IEDZĪVOTĀJU ENERĢOKOPIENA

- kas ir balstīts uz brīvprātīgu un atklātu līdzdalību un ko faktiski kontrolē tā biedri vai daļu turētāji, kas ir fiziskas personas, vietējās iestādes, tostarp pašvaldības, vai mazie uzņēmumi
- kura galvenais uzdevums ir sniegt vides, ekonomiskus vai sociālus labumus saviem biedriem vai daļu turētājiem vai vietējām teritorijām, kurās tas darbojas, nevis radīt finansiālu peļņu
- kas var iesaistīties ražošanā, tostarp no AER, sadalē, piegādē, patēriņā, agregēšanā, energoresursu uzglabāšanā, energoefektivitātes pakalpojumu sniegšanā vai elektrisko transportlīdzekļu uzlādes pakalpojumu sniegšanā vai sniegt citus energopakalpojumus saviem biedriem vai daļu turētājiem

Jēdzieni pārklājas, bet ir nošķirami

Alternatīva tipoloģija pēc divām pazīmēm (Moroni et al 2019):

I vietēji bāzētas vai vietēji nebāzētas kopienas; II mono- vai multifunkcionālas kopienas

Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021 - 2030

KOPIENAS PLĀNA MĒRĶOS & PRIORITĀTĒS:

50% AER līdz 2030 (kopienu projektu īpatsvars nav noteikts)

Rīcības virziens: “Ekonomiski pamatotas atjaunojamās enerģijas pašpatēriņa un pašražošanas veicināšana”

Rīcībpolitikas sadaļa: “Sabiedrības iesaiste enerģijas ražošanā”

Tiek izcelta gaisa piesārņojuma mazināšana, uzstādot ne-emisiju tehnoloģijas siltumenerģijas ražošanai.

KONKRĒTI PASĀKUMI (ES DIREKTĪVU TRANSPONĒŠANA):

- Izstrādāt tiesisko regulējumu energokopienām
- AER instalācijas renovāciju projektos
- Izveidot AER vienoto kontaktpunktu
- Valsts fonda izveide energoefektivitātes & AER projektiem
- Optimālu biznesa modeļu izpēte
- Izstrādāt regulējumu, lai vietējas sabiedrības kopienas var gūt labumu no to pašvaldībās plānotiem AER projektiem

Nacionālais attīstības plāns 2021-2027

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030

Prioritāte "Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība"

Neviens no plāniem tiešā veidā energokopienas nemin.

Taču atbalsta AER īpatsvara palielināšanu, kopienu virzītu attīstību, kā arī plašāku iedzīvotāju iesaisti:

- ✓ NAP2027 mērķis ir «Pieejami, inovatīvi un energoefektīvi risinājumi energoapgādē, panākot lielāku pašnodrošinājumu un izkliedēto enerģijas ražošanu (..) vienlaikus atbalstot civilās enerģētikas mikroprojektus, lai iesaistītu mājsaimniecības enerģijas ražošanā no atjaunojamiem avotiem pašu patēriņam un energotaupīgu ēku būvniecībā un atjaunošanā.»
- ✓ LIAS2030 (publicēts 2010. g.) paredz, ka ir «jāattīsta arī izkliedētās un mikrolīmeņa enerģijas ražošana no atjaunojamiem energoresursiem privātajā sektorā.»

Atjaunojama un droša enerģija

Enerģētiskā drošība un neatkarība
Atjaunojamo energoresursu izmantošana un inovācija
Energoefektivitātes pasākumi
Energoefektivitāte un videi draudzīga transporta politika

Rīgas plānošanas reģiona konteksts

LIELPILSĒTAS, URBĀNĀS UN LAUKU TERITORIJAS AR ½ LATVIA'S IEDZĪVOTĀJIEM

- Siltumapgādes attīstības rīcības programma (2016) – dekarbonizācija un efektivitāte
- Rīgas metropoles areāla rīcības plāns (2020) – energoplānošana un pielāgošanās klimata pārmaiņām
- Horizon2020 projekts C-Track-2050 – pašvaldību ilgtspējīgi enerģijas un klimata rīcības plāni

PILOTPROJEKTI MĀRUPES PAŠVALDĪBĀ

Saules kolektoru sistēmas dažādu tipu daudzdzīvokļu namiem ūdens sildīšanai (nozīmīgs dabasgāzes patēriņa samazinājums)

<http://co2mmunity.eu/outputs/rencop-developments>

Labās prakses piemēri Latvijā

SAULES KOLEKTORI & BIOMASAS
BOILERI ATJAUNOTU ĒKU PROJEKTOS

Sigulda

Valmiera

DARI PATS KOPIENA (LEADER):
AER IZMANTOŠANA PUBLISKĀS ĒKĀS

«Off Grid» lauku
darbnīcas

Gulbenes
pašvaldība

Ieguvumi un priekšrocības

BRUMMERS (2018) PIEDĀVĀ IZŠĶIRT
ENERGOKOPIENU IEGUVUMUS 7 JOMĀS

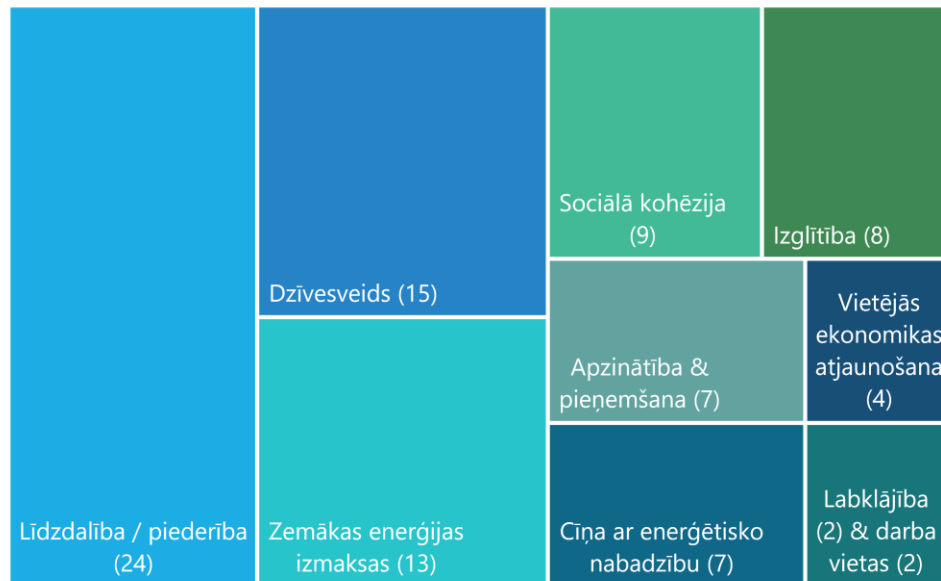
1. Ekonomiskie ieguvumi
2. Izglītojošie ieguvumi
3. Līdzdalības ieguvumi
4. Klimata aizsardzības un ilgtspējības ieguvumi
5. Kopienas veidošanās un pašrealizācijas ieguvumi
6. Atjaunojamās enerģijas ražošanas mērķu ieguvumi
7. Inovācijas ieguvumi

PRIEKŠROCĪBAS SASKAŅĀ AR LATVIJAS
NECP2030

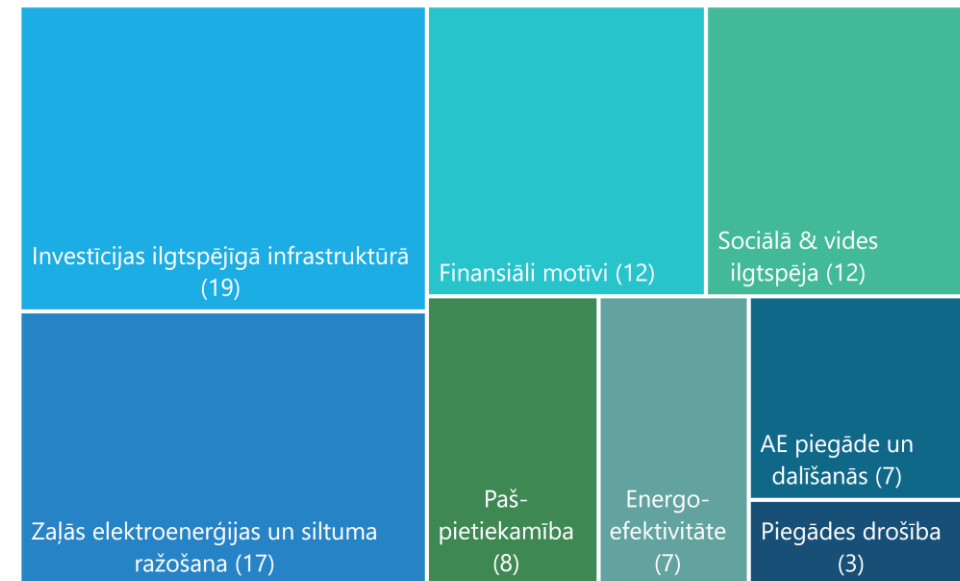

Atbilstoši 24 energokopienību piemēriem Eiropā (JRC, 2020):

SOCIĀLEKONOMISKI IEGUVUMI

KAS VIRZA MOTIVĀCIJU LĪDZDARBOTIES

Ierobežojumi un šķēršļi

Fragmentārs vai iztrūkstošs atbalsta politikas ietvars

Zema pilsoniskā aktivitāte, vāja sadarbības tradīcija

Augstas sākotnējās izmaksas, ierobežota pieejamība

Kompleksas administratīvās procedūras, tehniskās prasības

Juridiskas personas ir izslēgtas no neto uzskaites sistēmas

Energokopieniu juridiskās formas

SASKAŅĀ AR ELEKTROENERĢIJAS TIRGUS DIREKTĪVU 2019/944

«...dalībvalstīm vajadzētu būt iespējai noteikt, ka iedzīvotāju **energokopienas var veidot kā jebkāda veida vienības**, piemēram:

- asociācijas,
- kooperatīvus,
- partnerības,
- bezpeļņas organizācijas vai
- mazos vai vidējos uzņēmumus»

KOOPERATĪVI – VISIZPLATĪTĀKIE

Kopiena ir organizatoriska vienība, juridiskās formas ievērojami atšķiras

Vietējā kontrole, vienlīdzīga dalība un pārvaldība ir būtiskas

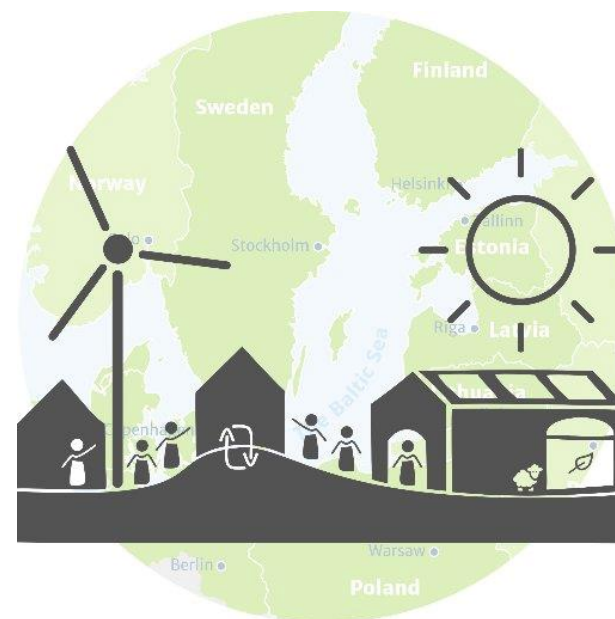
Darbības modeļa “dzīvotspēja”: svarīgs jautājums politikas veidotājiem

Nekomerciāls uzņēmums, tomēr ar tiesībām uz ieņēmumiem un pieļūvi tirgum (ASSET 2019)

Sadarbība ar energosistēmas dalībniekiem

GALVENĀS REGULĒJUMA JOMAS (CEER, 2019)

- I. Patērētāju tiesības
- II. Balansēšana un fleksibilitāte
- III. Biznesa modeļi un tirgus uzbūve
- IV. Tīklu piederība, darbība un pārvaldība

Finansējums tarifi & nodokļi

- Kritisks vērtējums attiecībā uz Latvijas politikas ietvaru AER projektu finansēšanai (FIRESPOL 2019)
- Sistēmas operatori nevēlas pazemināt tarifus vai pārvirzīt izmaksas uz citiem lietotājiem
- Nodokļu režīmu pielāgošana kā motivējošs instruments (JURUŠS 2020)
- Ārvalstu piemēri, biznesa modeļu profesionalizācija (BAUWENS 2020)

Rekomendācijas un priekšlikumi

I Energokopienām labvēlīga regulējuma izveide

- **Enerģētikas likumā** un **Elektroenerģijas tirgus likumā** ietvert energokopienų definīcijas un darbības nosacījumus
- Stiprināt **dzīvokļu īpašnieku biedrības** un rast sinerģiju ar **renovācijas projektiem**
- Nodrošināt publiskās pārvaldes iestāžu / pašvaldību dalību energokopienās

Pilnveidot neto norēķinu sistēmu elektroenerģijas ražošanai no AER, iekļaujot kopienu organizācijas, vai izstrādāt alternatīvus norēķinu modeļus

Līdzsvarot ieguvumus un izmaksas ar citiem energosistēmas dalībniekiem, un vienoties par kopienas savstarpējās sadarbības noteikumiem

Piemērs: Alternatīvas neto sistēmai?

AS «SADALES TĪKLS» REKOMENDĒ

- Likt uzsvaru uz pašpietiekamību un enerģijas apmaiņu starp kopienas locekļiem. Izstrādāt **alternatīvus norēķinu modeļus**
- Viena pieslēguma neto sistēma neatrisina kopienu problemātiku, **nepieciešami vietējie [enerģijas] apmaiņas noteikumi**
- Lielāka eļesatība sadales sistēmas operatora dalībai pētniecības un attīstības projektos, ko atbalstītu regulas.
- Kritēriju noteikšana efektīvai tīkla integrācijai un jaudas līdzsvarošana ar patēriņu

II Kopienų AER projektu finansēšanas avotu dažādošana

- Iekļaut energokopienas Kohēzijas politikas atbalsta mērķos “**viedāka Eiropa**” un “**zaļāka un oglekļa mazietilpīgāka Eiropa**” 2021-2027. gada ES fondu programmēšanas periodā
- Atbalstīt kopienu AER projektus **Lauku attīstības programmā**, paredzēt LEADER finansējumu “viedo ciemu” iniciatīvām
- Uzsākt valsts (un pašvaldību) fondu izveidi, piesaistot arī emisiju tirdzniecības sistēmas fondu līdzekļus
- Identificēt kopienu enerģijas projektus **Eiropas Investīciju Bankas**, komercbanku aizdevumu piešķiršanas kritērijos un ilgtspējīgu finanšu plānošanā
- AER atbalsta shēmās radīt vienlīdzīgus nosacījumus ar komersantiem, **paredzēt motivējošu nodokļu režīmu**

Piemērs: Viedie ciemi

- Viedie ciemi – Eiropas tīkla lauku attīstības tematiskā sadaļa
- Darba kārtībā – ciemi, kas atbalsta mazoglekļa ekonomiku, izmantojot AER
- Iespēja mobilizēt Kohēzijas un KLP finansējumu, lai paātrinātu enerģijas pāreju lauku reģionos

Darba grupas sanāksmes svarīgākās atziņas:
<https://enrd.ec.europa.eu/news-events/events/10th-thematic-group-meeting-smart-villages>

III Iesaiste, koordinācija un piekļuve informācijai

- Izveidot AER **vienoto kontaktpunktu**, uzlabot piekļuvi “know-how” resursiem un informācijai par esošajiem pašražotājiem un kopienām
- Uzsākt **valsts institūciju veidotas informācijas kampaņas**, paužot atbalstu pilsoniskām un energokopienų iniciatīvām
- **Publicēt monitoringa datus**, skaidrot projektu “oglekļa pēdas” – SEG emisiju ietaupījums, energopatēriņš, no AER saražotā enerģija, atbalsta intensitāte u.c
- Palielināt **pilsonisko līdzdalību** ar apkaimju un vides organizāciju palīdzību
- Uzsākt **pētījumus un stiprināt sadarbību ar zinātniskām institūcijām**

Piemērs: #Saulesziņas no @SpilsSiltums

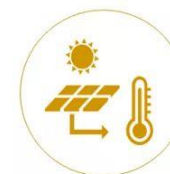

📍 SIA "SALASPILS SILTUMS"

Februārī saražotas 138MWh=
3 dienas salaspiliešiem
karstais ūdens no saules

#SAULESZIŅAS

84,1 MWh

983 W/m²

06.04.2020.

IV Kopienu AER projektus un klimatneitralitāti veicinoša plānošana

- Uzsvērt energokopienu lomu **NEKP2030 īstenošanā**, definēt saistītus dekarbonizācijas mērķus, pārskatot **NEKP2030 2023. gadā**.
- Attīstīt **telpiskās plānošanas rīkus** un aktualizēt **Ilgspējīgus enerģijas un klimata rīcības plānus**
- Stiprināt **Rīgas enerģētikas aģentūras** kapacitāti
- Akcentēt **sadales sistēmas operatoru īpašo lomu**, balstoties uz abpusējiem ieguvumiem
- **Vēja enerģijas projektos** vairot sociālo akceptu, apgūt kopienas īpašuma formas un izstrādāt vadlīnijas komerciāliem projektiem

Piemērs: Vēja enerģijas kopienas

LATVIJAS VĒJA ENERĢIJAS ASOCIĀCIJA IESAKA:

1. Nošķirt nelielas kopienas un komerciālus vēja projektus pēc kopējās jaudas – 10MW robeža
2. Izstrādāt kopienu plānošanas & labās prakses vadlīnijas vēja parku attīstītājiem
3. Vienlīdzīgi priekšnoteikumi kopienām un komerciāliem spēlētājiem – iespēja pārdot elektroenerģiju gala patērētājiem

@windlatvia

- Sociālais akcepts ir kompleksa tēma
- Nepieciešami telpiskās un ainavu plānošanas instrumenti
- Dalītas īpašuma tiesības negarantē bezkonfliktu projektu attīstību (Savaresi, 2019)

WinWind projekta rekomendācijas:
[https://winwind-
project.eu/resources/outputs/](https://winwind-project.eu/resources/outputs/)

Secinājumi

- Projekta iznākums – apzināti atjaunojamās enerģijas kopienu kopējie ieguvumi un šķēršļiem Latvijas enerģosistēmas pārkārtošanā
- Rekomendācijas veltītas 4 rīcības asīm:
 - ✓ **Tiesiskais ietvars**
 - ✓ **Finansējums**
 - ✓ **Iesaiste**
 - ✓ **Plānošana**
- Vairāki kopienu AER projekti ir tapšanas stadijā (Mārupes pašvaldība); plašākam projektu mērogam nepieciešama padziļināta Nacionālā enerģētikas un klimata plāna īstenošana

Galvenās atsauces

ASSET 2019. Energy Communities in the European Union. [Revised final report](#).

Bauwens 2020. When community meets finance. Nature Energy, Vol 5.
<https://doi.org/10.1038/s41560-019-0547-3>

Brummer 2018. Community energy – benefits and barriers: A comparative literature review of Community Energy in the UK, Germany and the USA, the benefits it provides for society and the barriers it faces. Renewable and Sustainable Energy Reviews, Vol 94. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2018.06.013>

CEER 2019. Regulatory Aspects of Self-Consumption and Energy Communities. [CEER report](#).

JRC 2020. Energy communities: an overview of energy and social innovation. [Science for policy report](#).

Savaresi 2019. The Rise of Community Energy from Grassroots to Mainstream: The Role of Law and Policy. Journal of Environmental Law, Vol 31. <https://doi.org/10.1093/jel/eqz006>

Co2mmunity

Paldies!

[HTTP://CO2MMUNITY.EU/](http://CO2MMUNITY.EU/)

@CO2MMUNITY

[HTTP://RPR.GOV.LV/PROJECT/CO2MMUNITY/](http://RPR.GOV.LV/PROJECT/CO2MMUNITY/)

Šīs rekomendācijas ir izstrādātas ES Interreg Baltijas jūras reģiona transnacionālās sadarbības programmas 2014.-2020.gadam projekta “Co2mmunity” (Kopienu atjaunojamās enerģijas projektu kopradīšana un kopfinansēšana / Co2mmunity: Co-producing and co-financing renewable community energy projects) ietvaros.